

İnsan Hakları Eğitiminde Gazetelerden Yararlanma

Nazike Karagözoğlu

DOI:.....

Makale Bilgileri

Yükleme:01/06/2016 Düzeltme:02/04/2017 Kabul:08/12/2017

Özet

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders içeriğinde yer alan insan haklarına ilişkin kazanımların güncel olaylarla ilişkilendirilmesinde gazeteler, öğretim aracı olarak kullanılabilir. Bu araştırmanın amacı 4.sınıfta İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretim etkinliklerinde gazete kullanımının derse yönelik tutum ve başarı üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmada, öntest-sontest kontrol gruplu deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Deney grubunda dört hafta süre ile hak, sorumluluk ve çocuk hakları ile ilgili kazanımlar, gazete kullanımına dayalı olarak hazırlanmış etkinliklerle zenginleştirilerek işlenmiş, kontrol grubunda ise bu dersler gazete etkinlikleri kullanılmadan geleneksel öğretim yöntemi ile işlenmiştir. Araştırma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın Keçiören ilçesindeki bir ilkokulun 4. sınıflarında öğrenim gören 50 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin derse yönelik tutumlarını belirlemek için "İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Tutum Ölçeği" ve başarı düzeylerini belirlemek için ise "İnsan Hakları Başarı Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde ortalama, standart sapma ve t-testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin insan hakları başarı düzeyi ve derse ilişkin tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan hakları yurttaşlık ve Demokrasi dersi, İnsan hakları, Gazete kullanımı.

Giriş

Teknolojideki gelişmeler ve küreselleşmeye bağlı olarak dünyadaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması, insanlar arasındaki iletişim ve etkileşimin mesafe sınırı olmaksızın şaşırtıcı bir şekilde gelişmesi, bireylere insan hak ve sorumluluk bilinci kazandırmanın önemini arttırmıştır. İnsan hakları, kişilerin sırf insan olmasından dolayı sahip oldukları temel hak ve özgürlüklerdir. Bütün insanlar din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı olmaksızın bütün temel haklara sahiptir.

Türkiye tarafından, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1954); Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (1985); Avrupa İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi (1988); İşkencenin Önlenmesi Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1988); Kişisel Başvuru Hakkı (1987); Zorunlu Yargı Yetkisi (1990); Avrupa Sosyal Şartı (1990); AGİT Paris Şartı (1990); BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (1994) gibi insan hakları ile ilgili birçok uluslararası belge imzalanmış olup Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve AGİT çerçevesinde yer alan bir dizi antlaşmaya taraf olunmuştur (Gözlügöl, 1999:144).

Dünyada yaşanan hak ihlalleri, uluslararası belgelerde yer alan kararların hayata yansımalarının ancak bireylerin hak ve sorumluluk bilinci kazanmasıyla mümkün olabileceğini göstermektedir. Bireyin haklarının farkında olması, gerektiğinde uygun yol ve yöntemlerle savunabilmesi, başkalarının haklarını da gözetip savunabilmesi etkili insan hakları eğitimi ile gerçekleştirilecek kazanımlardır.

Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Şartı'nın (2010) tanımlar bölümünde insan hakları eğitimi şu şekilde tanımlanmıştır:

“İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin yaygınlaştırılması ve korunması amacıyla; öğrencileri bilgi, beceri, anlayışla donatmak ve tavır ve davranışlarını geliştirmek suretiyle, onları toplumda evrensel bir insan hakları kültürünün yaratılıp savunulmasına katkıda bulunacak şekilde yetkinleştirmeye yönelik, eğitim, öğretim, farkındalık artırıcı girişimler, bilgiler, uygulamalar ve faaliyetlerdir.”

Türkiye’de insan hakları eğitimine ilişkin gelişmeler incelendiğinde Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren doğrudan doğruya ayrı bir ders olarak olmasa da diğer derslerin içeriğinde insan hakları ile ilgili konulara yer verildiği görülmektedir. İçeriklerinde insan hakları konularını barındıran dersler: 1924-1927 yılları arasında Malumat-ı Vataniye, 1927-1930 arasında Vatani Malumat, 1930-1985 yılları arasında Yurt Bilgisi ve 1985 yılında ise Vatandaşlık Bilgileri dersleridir. 1995 yılında Vatandaşlık Bilgileri dersi ‘ Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi’ adı altında yeniden düzenlenerek 8. sınıflarda okutulmaya başlanmıştır. 1995 yılında ayrıca ortaöğretim kurumları ders programına “Demokrasi ve İnsan Hakları” seçmeli dersi eklenmiştir. 1998-1999 öğretim yılından itibaren Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi 7. ve 8. sınıflarda zorunlu dersler arasına girmiştir

(Gökburun, 2007:91). 2005-2006 eğitim öğretim yılında Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi kaldırılmış ve insan haklarına ilişkin kazanımların ilkokulda Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler, ortaokulda T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kazanımları ile ilişkilendirilerek kazandırılması hedeflenmiştir. Bu ders, 2010–2011 eğitim öğretim yılında 8.sınıfta seçmeli dersler arasında haftada bir ders olarak tekrar yer almıştır. Ancak 14/09/2010 tarih ve 126 sayılı kararla Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi adıyla ilköğretim 8. sınıfta zorunlu ders olarak verilmesi uygun görülmüştür.

İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasi ile ilgili değerlerin küçük yaşlardan başlayarak ve müstakil bir ders içeriği ile kazandırılması gerekliliğinden hareketle, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından alınan 25.06.2012 tarih ve 69 sayılı karar ile “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi” dersi 4. sınıflarda 2015-2016 öğretim yılından itibaren okutulmaya başlanmıştır.

İnsan hakları eğitimi, ailede başlayan ve toplumsal gelişme ve değişmelere paralel olarak hayat boyu devam etmesi gereken bir süreçtir. Bu süreçte bireyin sergilemesi beklenen davranışların kazandırılabilmesi için insan hakları eğitiminde kullanılacak yöntem, teknik ve materyaller ayrı bir öneme sahiptir. Materyaller öğrenmenin somuttan soyuta doğru gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca öğretim materyalleri öğrenilenlerin görsel olarak uzun süreli belleğe kaydedilmesi yoluyla kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadırlar.

7-12 yaş arasında yer alan ve ilkokul yıllarına denk gelen somut işlemler döneminde çocuklar “adalet”, “özgürlük” gibi soyut kavramları konuşmaları sırasında kullanabilmekle birlikte içeriklerini kavramada sorun yaşamaktadırlar (Erden ve Akman, 1998:58). Bu bağlamda, insan haklarını öğretmenin en iyi yolu hak ve sorumlulukları gerçek yaşamla ilişkilendirmek ve materyaller aracılığı ile kazanımların somutlaştırılması sağlamaktır. Yapılan araştırmalar (Akdağ ve diğ., 2014; Akengin ve İbrahimoglu, 2010; Akdaş 2013; Anderman ve Johnstone, 1994; Arın ve Deveci, 2008, Çelikkaya ve Yakar, 2015; Demirkaya, Kabapınar ve Baysal, 2004; Demirkaya, 2013; Deveci, 2007; Eryılmaz ve Çengelci Köse, 2017; Gedik, 2010; Haas ve Laughlin, 2000; Sharp, 2009; Tomal, Karadeniz ve Demirkaya, 2008) derslerde güncel olay kullanımının akademik başarı, kalıcılık, üst düzey düşünme becerileri ve tutum üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Gazeteler güncel olayların sınıfa taşınmasında kolay ulaşılabilir bir öğretim materyali olarak kullanılabilir. Bu nedenle derslerde gazetelerden yararlanılması soyut ders içeriğinin günlük yaşamdan örneklerle somutlaştırılması bakımından önem arz etmektedir. Yaratıcı fikirlerle tasarlanmış, özenle planlanmış gazete kullanma etkinlikleri ile öğretmen, öğrencilerini aktif hale getirecek, onlar için bilginin canlılığını sağlamış olacaktır.

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programında (2015), derste kullanılacak materyaller olarak her kazanım için masallar önerilmiş ve insan haklarına ilişkin

uluslararası belgelerden yararlanılabileceği belirtilmiştir. MEB tarafından hazırlanan ders kitabında ise her kazanım için bir hikaye veya masal verilerek, metinle ilgili soruların cevaplandırılmasına yönelik etkinliklerin önerildiği görülmüştür.

Izgar (2017) tarafından yapılan araştırmada 4. sınıf “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi” dersi öğretim programı incelendiğinde programın genel amaçlarının duyuşsal öğrenme alanı ile ilgili olduğu, belirlenmiştir. Araştırmada, öğretim programında belirtilen bu kazanımların ders kitabında sadece okuma parçaları ve bu parçalara ait tartışma soruları ile kazandırılmaya çalışıldığı, ders kitabındaki etkinlik çeşitliliğinin az olmasının öğretmenleri anlatım, soru-cevap yöntemlerini kullanmaya sevk edeceği ifade edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan öğretim programlarında 2004 yılından itibaren gazeteye dayalı etkinliklere yer verilmesi, 2008-2009 eğitim-öğretim yılından itibaren de “İlköğretim 4-8. Sınıf Öğretim Programlarının Öğretme-Öğrenme Süreçlerinde Gazete Kupürlerinden Yararlanma” adlı ek bir programın uygulamaya konulması öğretimde gazete kullanımının öneminin fark edilmeye başladığını göstermektedir.

Derslerde gazete kullanımına ilişkin yapılan araştırmalar (Aieş, and Nola Kortner, 1988; Arın, 2006; Hubbart, 1989; Kabapınar ve Baysal, 2004; Kırıkkaya ve Bozkurt, 2012; Munck, 2006; Özyay Köse, 2008; Street, 2002; Ünlüer, 2008;) gazete kullanımının dersteki akademik başarı ve tutumu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de 4. sınıfta ilk kez verilmeye başlanan İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde, gazete etkinlikleri ile zenginleştirilmiş işlenişin akademik başarı ve derse yönelik tutuma etkisi incelenmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde insan hakları eğitime ilişkin çalışmaların Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya veya Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersleri kapsamında yapıldığı (Başaran, 2007; Elkatmış, 2012; Deveci, 2005; Koca, 1998; Şahin ve Güven, 2003; Tangülü, 2013; Tomal, Karadeniz ve Demirkaya, 2008; Ünlüer ve Yaşar, 2012; Yahşi ve Keleş, 2013) belirlenmiştir. 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi ile ilgili çalışmaların ise bu dersin 4. sınıfta okutulmasına 2005-2006 eğitim öğretim yılında başladığından dolayı henüz yapılmadığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarının bu boşluğu doldurması ve ilkökulda insan hakları eğitime ilişkin yapılacak etkinlik ve araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 4.sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretiminde gazete etkinliklerinin kullanımının öğrencilerin akademik başarıları ve derse yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemler test edilmiştir:

1. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretiminde gazete etkinliklerinin kullanıldığı deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretiminde gazete etkinliklerinin kullanıldığı deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin derse yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel desen, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini keşfetmek amacıyla kullanılan araştırma desenleri olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2007). Bu desende gruplar herhangi bir seçme yapılmadan deney ve kontrol grubuna yansız olarak atanırlar. Her iki gruba da aynı anda ön test verilir. Deney grubunda deneysel işlem gerçekleştirilir. Deney grubunda kullanılan bağımsız değişkenin, etkinliklerin, yöntemin kontrol grubunda kesinlikle kullanılmaması ve kontrol altına alınması gerekir (Sönmez ve Alacapınar, 2011: 60). Deneysel işlem sonrası her iki gruba da aynı anda son test verilir ve sonuçlar üzerinde gerekli istatistiksel işlemler yapılarak yorumlamaya gidilir.

Çalışma grubu

Araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılında, Ankara ili, Keçiören ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı bir ilkokulun öğrencilerinden 4. sınıfına devam etmekte olan 50 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma için 4. sınıfların arasından yansız atama yapılarak iki sınıf seçilmiş ve bu öğrencilere "İnsan Olmak" ve "Hak, Özgürlük ve Sorumluluk" ünitelerinin kazanımlarına yönelik olarak hazırlanan başarı testi ve İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersine yönelik tutum ölçeği ön test olarak uygulanmıştır. Ön test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmayan sınıflardan biri deney, diğeri ise kontrol grubu olarak atanmıştır.

Tablo1: *Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerinin cinsiyete göre sayısal dağılımları*

Cinsiyet	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Erkek	13	52	15	60	28	56
Kadın	12	48	10	40	22	44
Toplam	25	100	25	100	50	100

Çalışma grubu 25 deney, 25 kontrol grubu olmak üzere toplam 50 öğrenciden oluşmaktadır. Deney grubunda 12 kız öğrenci, 13 erkek öğrenci; kontrol grubunda ise 10 kız öğrenci, 15 erkek öğrenci vardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersi başarı testi ve İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersine yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır.

İnsan hakları yurttaşlık ve demokrasi dersi başarı ölçeği. araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. MEB tarafından hazırlanan taslak programda yer alan kazanımlardan, araştırma kapsamındaki iki ünitenin on bir kazanımının her birine yönelik üçer test sorusu hazırlanmıştır. Elde edilen başarı testinin kapsam geçerliliği için sosyal bilgiler eğitimi uzmanı, sınıf öğretmeni ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri alınmıştır. Görüş ve öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmelerin yapıldığı başarı ölçeğinin güvenilirliği, farklı bir ilkokulda 4. sınıf 60 öğrenciden oluşan iki şubeye uygulanarak test edilmiştir. Gerekli düzeltmelerden sonra son hali verilen testin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,83 olarak hesaplanmıştır.

İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersi tutum ölçeği. Bozbek ve Demir (2014) tarafından geliştirilen Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nden uyarlanarak kullanılmıştır. Ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.88 olarak hesaplanmıştır.

Uygulama Süreci ve Verilerin Toplanması

Araştırma 2015-2016 öğretim yılında 4 haftada tamamlanmıştır. Öğrencilerin bilgi düzeylerini ve derse yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla başarı testi ve tutum ölçeği ön test olarak uygulanmıştır.

Deney grubunda dört hafta süre ile hak, sorumluluk ve çocuk hakları ile ilgili kazanımlar, gazete kullanımına dayalı olarak hazırlanmış etkinliklerle (İnsanım Diğer Canlılardan Farklıyım; Haklarımı Arıyorum ; Fotoğraftaki Haklarımız; Çocuğa Şiddete Hayır!; Duyarsız Değilim; Haklarım mı? Sorumluluk mu? Özgürlük mü?; Haklarımı İhlal Etmeyin!; Haksızlığa Uğrarsam Haklarımı Nasıl Savunurum?) zenginleştirilerek işlenmiştir. Kontrol grubunda ise bu kazanımlar, gazete etkinlikleri

kullanılmadan geleneksel öğretim yöntemi ile işlenmiştir. Dört hafta sonunda, deney ve kontrol grubu öğrencilerine başarı testi ve tutum ölçeği son test olarak aynı zamanda uygulanmış ve sonuçlar analiz edilerek yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın alt problemlerine bağlı olarak, verilerin analizi için frekans, aritmetik ortalama ve yüzde dağılımı hesaplanmıştır. Deney ve kontrol grubunun ön test-son test başarı ve tutum ortalamaları arasındaki farkın test edilmesinde bağımsız gruplar için t- testi kullanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 22.0 paket programı ile yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretiminde gazete etkinliklerinin kullanıldığı deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemine ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve kontrol grubunun akademik başarı ölçeğinden elde edilen verilerin bağımsız t-testi analiz sonuçları

Ölçek	Grup	N	X	SS	Sd	t	p
Başarı Öntest	Deney	25	65,16	12,63	48	1,06	,95
	Kontrol	25	59,96	20,86			
Başarı Sontest	Deney	25	94,28	5,66	48	10,39	,00
	Kontrol	25	59,64	15,66			

p<.05

Tablo 2 incelendiğinde, deney ve kontrol gruplarının başarı ön test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak 0.05 düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir $p= 0.95$ ($p>0.05$). Bu bulgudan hareketle grupların, deneysel işlem öncesi akademik başarılarının eşdeğer olduğu söylenebilir. Akademik başarı son test analiz sonuçlarına bakıldığında, deney ve kontrol grubunun puan ortalamaları arasındaki deney grubunun lehine olan 34.64'lük fark ve $p=0.00$ değeri ($p<0.05$) ile istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, deney grubunda uygulanan gazete etkinlikleri ile zenginleştirilmiş ders işlenişinin, geleneksel yöntemle karşılaştırıldığında akademik başarıyı önemli düzeyde etkilediğini göstermektedir. Kontrol grubundaki başarı durumundaki gerileme, dersin 4. sınıflarda ilk kez okutulmaya başlanmasından dolayı yaşanan kaynak eksikliği, öğretmen kılavuz kitabının olmayışı, materyal eksikliği gibi sorunlar nedeniyle, dersin soyut içeriğinin somutlaştırılmamasından kaynaklanmış olabilir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre (Er, Ünal ve Özmen, 2013; Gürel, 2016; Sağlam ve Hayal, 2015) bu dersin 4. Sınıfta verilmesine ilişkin olumsuz

görüŖe sahip olan öğretmenlerin gerekçesinin dersin soyut konu içeriğine sahip olması olduğu ve daha üst sınıflarda verilmesi gerektiği görüŖünde oldukları belirlenmiştir.

Araştırmanın “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretiminde gazete etkinliklerinin kullanıldığı deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin derse yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemine ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. *Deney ve kontrol grubunun insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersi tutum ölçeğinden elde edilen verilerin bağımsız t-testi analiz sonuçları*

Ölçek	Grup	N	X	SS	Sd	t	p
Tutum Öntest	Deney	25	3,00	,35	48	-,057	,95
	Kontrol	25	3,01	,33			
Tutum Sontest	Deney	25	4,00	,65	48	7,09	,00
	Kontrol	25	2,97	,32			

p<.05

Tablo 3 incelendiğinde, deney ve kontrol grupları arasında tutum ölçeği ön test ortalamaları arasındaki fark, p=0.95 değeri 0.05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğundan istatistiksel olarak anlamlı değildir. Son test ortalamaları incelendiğinde, deney grubunun puan ortalamasının kontrol grubunun puan ortalamasından 1.03 puan fazla olduğu görülmektedir. p=0.00 değeri (p<.05) anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, deney grubunda uygulanan gazete etkinlikleri ile zenginleştirilmiş ders işlenişinin, geleneksel yöntemle karşılaştırıldığında İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersine yönelik tutumu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Kontrol grubundaki derse yönelik tutum puanının gerilemesi, akademik başarıda olduğu gibi soyut içeriğin somutlaştırılmaması, ders kitabında verilen metinlerin incelenmesi kapsamında öğrencilerin aktif katılımının sağlanamaması gibi sebepler ile öğrencinin derste sıkılmasına neden olmuş olabilir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulguları İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin öğretiminde gazete etkinliklerinden faydalanmanın akademik başarıyı artırdığını aynı zamanda derse yönelik tutumu da olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Araştırmanın bu sonucu, konuya ilişkin yapılan diğer araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Ünlüer’in (2008), ‘Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi’ adlı araştırmasında, Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanılarak yapılan öğretimin, geleneksel öğretime göre öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı ve tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tangülü (2013), yapmış olduğu çalışmada 8. Sınıf İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde gazete kullanımının başarı ve tutum üzerindeki etkisini incelemiş ve deney grubu öğrencilerinin ders hakkında olumlu tutum geliştirdiklerini ve başarılarının arttığını gözlemlemiştir.

Ünlüer ve Yaşar (2012) tarafından yapılan bir başka çalışmada, Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanılarak öğretim yapılan deney grubundaki öğrencilerin öğretimde gazete kullanılmasına ilişkin görüşlerine bakılmış, öğrenci görüşlerinin olumlu yönde olduğu, okuma ve okuduğunu anlama becerisini artırdığını ve gazete kullanımının dersi sevdirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Vavla (2009) tarafından, öğrencilerin derste kitap, gazete ve dergi basılı medya araçlarından hangisinin kullanımını tercih ettiklerini belirlemeye yönelik olarak yapılan çalışmada ise öğrencilerin %85'inin gazete kullanımını tercih ettikleri belirlenmiş, gazete temelli çalışmaların ilginç ve eğlenceli etkinliklerle öğrencileri meşgul ettiği aynı zamanda daha fazla okuma için onları teşvik ettiği belirtilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubunda özellikle derse yönelik tutumda gerileme olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç soyut kavramların yer aldığı ders içeriğinin yeterince somutlaştırılmamış olması, öğrenciyi aktif kılacak yöntem ve materyallerle desteklenmemiş olabileceği şeklinde açıklanabilir. Gürel (2016) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersine ilişkin gördükleri sorunları materyal, öğretmen ve ders kaynaklı sorunlar olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca ders kaynaklı olan sorunlardan olan ders kitabı eksikliği, konuların soyut olması, ders saatinin azlığı ve öğrenilen bilginin teoride kalması ve uygulanamaması önemli sorunlar arasında gösterilmektedir.

Sağlam ve Hayal (2015) tarafından yapılan İnsan Hakları, Yurttaşlık Ve Demokrasi dersinin ilkökul 4. sınıfta yer almasına ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmada, öğretmenlerin %30'unun konuların soyutluğu, öğrencilerin somut işlemler döneminde olduğu gerekçesi ile 5 veya 6. sınıftan itibaren bağımsız bir ders olarak verilmesi gerektiği görüşünde oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç araştırmanın kontrol grubundaki akademik başarı ve tutumun gerilemesi durumunu açıklayıcı niteliktedir.

Ayrıca Kaçar ve Kaçar (2016) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin İnsan Hakları, Yurttaşlık Ve Demokrasi dersinin yeni bir ders olmasının zorluklarını hem öğretim, hem de içeriksel olarak yaşadıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%89) İnsan Hakları, Yurttaşlık Ve Demokrasi dersinin öğretiminde karşılaştığı güçlüklerin sebebini; soyut kavramların yer alması, etkinlik eksikliği, öğretmenin alan bilgisi eğitimine ihtiyaç duyması, kılavuz kitap eksikliği, kaynak kitap ve kitap içeriği eksikliğinden kaynaklanan sorunlar olarak belirtmişlerdir.

2015 yılından itibaren İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin 4. Sınıflarda bağımsız ders olarak okutulmaya başlanması nedeniyle, öğretmenlere kılavuzluk etmesi amacıyla hazırlanacak etkinlik ve materyal çeşitliliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen verilerin ve etkinlik örneklerinin, kazanımlara ilişkin hazırlanacak öğretim materyallerine bilgi sağlaması açısından örnek olacağı ve konu ile ilgili yapılacak araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarından hareketle, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretim programı içinde, Sosyal Bilgiler öğretim programında olduğu gibi, açıklama ve örnek etkinliklerin yer aldığı "Gazete kullanımı" bölümüne yer verilmesi önerilebilir.

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi için öğretmen kılavuz kitabı hazırlanması, kılavuzda gazete kullanım etkinliklerine yer verilmesi, hazırlanan ders kitaplarında masal ve hikayelerin yanında gazetelerden alınmış yazı ve görsellere de yer verilmesi önerilebilir.

Öğretmen, öğrenci ve akademisyenlerin yer aldığı çalıştaylar düzenlenerek dersin her kazanımına uygun, farklı sınıf ortamlarında uygulanabilecek gazete etkinlikleri tasarlanarak öğretmen el kitabı oluşturulması ve çoğaltılarak okullara dağıtılması önerilebilir.

İnsan haklarına ilişkin gazete haberlerinin derlenip elektronik ortama aktarılması yoluyla elde edilecek hak, ihlal, sorumluluk albümleri oluşturularak okullarda kullanılması sağlanabilir.

Örneklem sayısının artırılarak farklı gazete etkinlikleri ve değişkenler çerçevesinde araştırmalar yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Arın, D. (2006). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların kullanımının öğrenci başarısına ve hatırdaki tutma düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Başaran, T. (2007). *İlköğretim okullarında vatandaşlık ve insan hakları eğitimi programının uygulanışına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Bozbek, M. ve Demir, S.B. (2014). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine yönelik tutum ölçeği; geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 323-351.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Deneyisel desenler öntest-sontest kontrol grubu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Carey, H. H., ve Greenberg, J. E. (1991). *How to read a newspaper. (a social studies skills book)*. Newyork: Library of Congress Cataloging in Publication Data.

- Deveci, H. (2005). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 4(3), 159-166.
- Elkatmış, M. (2012). İnsan hakları ve vatandaşlık ara disiplini kazanımlarının gerçekleşme düzeyi. *Akademik Bakış Dergisi*, Mart-Nisan(29), 1-20.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1998). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Gökburun, İ. (2007). *Türkiye’de insan hakları düşüncesinin tarihsel gelişimi ve ilköğretim ders kitaplarına yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Gözlügöl, S. V. (1999). *Avrupa insan hakları sözleşmesi ve iç hukukumuzda etkisi*. Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- Gülmez, M. (2001). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını.
- Gürel, D. (2016). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin ilköğretim 4. sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersine yönelik görüşlerinin karşılıklı olarak incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3), 641-660.
- Güven, S. ve Şahin, İ. F. (2003). Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersi öğretmenlerinin nitelikleri ve karşılaştıkları problemler: Erzincan ili örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8(10), 215-226.
- Hubbart, C., (1989). Using the newspaper to teach geography. *Georgia Social Science Journal*, 20(2), 23-24
- Izgar, G. (2017). İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasi ders kitabının yapılandırmacı yaklaşım açısından analizi. *İlköğretim Online*, 16(2), 584-600. 09.10.2017 tarihinde <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden erişilmiştir.
- İnsan Hakları Eğitimi Ortak Çalışma Ağı (İHEA). (2015). *Avrupa konseyi demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi şartı bakanlar komitesinin cm/rec (2010)7 sayılı tavsiye kararı*. 12.12.2015 tarihinde <http://www.ihea.net.tr/images/headers/1a.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kabapınar, Y. ve Baysal Z. N. (2004). İlköğretim sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerine yaşamın kendisini taşımak: gazete haberlerinin kullanıldığı bir öğretimin tasarlanması ve değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39, 384-419.
- Kaçar, H. ve Kaçar, M. (2016). İlkokul dördüncü sınıf öğretmenlerinin dördüncü sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersine yönelik görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(8), 182-196.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Koca, D. (1998). *Vatandaşlık bilgisi ve insan hakları eğitimi dersinin öğretmen algısına göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kortner, A. N. (1988). Using newspapers as effective teaching tools. 10.09.2015 tarihinde <https://www.ericdigests.org/pre-929/using.htm> adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2006). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2008). *İlköğretim 4-8. sınıf öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçlerinde gazete kupürlerinden yararlanma*. 17 Kasım 2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- MEB (2015). *İlkokul (4. sınıf) insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersi öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Sağlam, H. İ., Hayal, M. A. (2015). Sınıf öğretmenlerinin “insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi” dersinin ilkokul 4. sınıfta yer almasına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 207-217.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F.G. (2016). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Street, C. (2002). Teaching with the newspaper. *Social Studies*, 93, (3), 131-134.
- Tangülü, Z. (2013). 8. sınıf inkılap tarihi ve atatürkçülük dersinde gazete kullanımının öğrencilerin bu derse ilişkin tutum ve başarısına etkisi. *Turkish Studies*, 8(5), 779-788.
- Tomal, N, Karadeniz, C. ve Demirkaya, H. (2008). Gazete haberlerinin coğrafya öğretimindeki önemi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 73-85.
- Ünlüer, G. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Ünlüer, G. ve Yaşar, Ş. (2011). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 10(1), 109-120, 20.01.2016 tarihinde <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden erişilmiştir.
- Ünlüer, G. ve Yaşar, Ş. (2012). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 43-57.
- Vavla, L. (2009). Benefits of using newspapers, magazines and books in classroom. *LCPJ Publishing*, 2(2), 12-17.

Yahşi, İ. ve Keleş, H. (2013). Tarih öğretiminde gazete kullanımının çok perspektifliğe etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 693-710.

Yeşil, R. (2004). İnsan hakları ve demokrasi eğitiminde yöntem. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 35-41.

Using Newspapers In Human Rights Education

Violation of rights in the world show that reflections of the decisions in life taken related to human rights in the international documents is possible only individuals' gaining right and responsibility consciousness. The individual's realizing his rights, defending them with relevant methods when required, defending others' rights are the acquisitions which can be realized with effective human rights education.

"Human Rights, Citizenship and Democracy" started to be given in the 4th grades starting from 2015-2016 semester with 25.06.2012 date and 69 numbered decision taken by Board of Education with the aim of gaining a course content starting from younger ages about human rights, citizenship and democratic values.

Human rights education is a process going on lifelong in parallel with the changes in the family and social developments. Methods, techniques and materials which will be used in human rights education has a great importance to gain the expected behaviours which are expected from the individual to exhibit.

Stories have been proposed for every acquisition as the materials to be used in Human Rights, Citizenship and Democracy Course Curriculum (2015) and it has been stated that international documents related to human rights can be benefited. It is observed that activities related to answering the questions about the text by giving a story for every acquisition in the course book which has been prepared by MoNE.

Newspaper is an easy accessible teaching material in relating acquisitions related with human rights with daily events. The newspapers are windows of life. The teacher will provide the vitality of knowledge for his students with the designed creative ideas and carefully planned newspaper usage activities.

In this study, the effect of usage of newspaper activities in 4th grade Human Rights, Citizenship and Democracy Course teaching has been examined on academic success of students and attitudes towards the course. When the literature has been examined on the subject, it has been determined that the studies related to human rights education have been realized on the courses of Social Sciences, History, Geography or 8th grade Citizenship and Human Rights. It has been observed that studies related to 4th grade Human Rights, Citizenship and Democracy course have been limited. It is thought that the research results will fill in this gap and shed light on the activities and researches related to human rights education in elementary schools.

In the research, semi experimental figure with pre-test last test control group has been used. The research has been realized with the participation of 50 students attending 4th grade of an elementary school in Ankara, Keçiören of Ministry of National Education in 2015-2016 semester.

Human Rights, Citizenship and Democracy Course success test and attitude scale related to Human Rights, Citizenship and Democracy Course have been used to collect data in the research.

Application process of the research has been completed in four weeks. Success test and attitude scale has been used with the aim of determining the knowledge levels of students and their attitudes towards the course as a pre-test. The courses in the experimental group have been performed in the frame of curriculum including newspaper activities. The courses in the control group teaching has been realized without related newspaper activities. After the application, success test and attitude scale has been applied to experimental and control group students as a final test.

Frequency, arithmetical average and percentage distribution have been calculated for the analysis of data related to the research. T-test for free groups has been used in testing the difference between pre-test –final test success and attitude averages of experimental and control group.

According to the results of free t-test analysis results on the scores of academic success scale of experimental and control group, it has been observed that there is a meaningful difference between success pre-test averages of experimental and control groups $p= 0.95$ ($p>0.05$). It can be told that academic success before experimental process is equivalent with this finding. When academic success final test analysis results have been examined, 34.64 difference and $p=0.00$ value ($p<0.05$) which is the advantage of experimental group between the score averages of control group and experimental group have been meaningful as statistically.

According to free t-test analysis results on the scores taken from attitude scale of Human Rights , Citizenship and Democracy of control group and experimental group, it has been determined that the difference between attitude scale and pre-test averages between control group and experimental groups is not meaningful statistically ($p=0.95$). When final test results have been examined, it has been determined that score average of experimental group has been 1.03 points more than the control group and the difference between attitude scale and final test averages between control group and experimental groups is meaningful statistically ($p=0.00$).

Research findings show that benefiting from newspaper activities increase academic success in the teaching of Human Rights, Citizenship and Democracy Course, at the same time it effects the attitude towards the course in a positive way.

In the context of the research results, it can be proposed that “Newspaper usage” which includes examples and sample activities should take place in Human Rights, Citizenship and Democracy Course curriculum as it has been in Social Sciences course, teacher guidebooks for Human Rights, Citizenship and Democracy Course should be prepared, newspaper usage activities should take place in this guideline, articles and visuals taken from the newspapers in addition to stories in the prepared course books should take place, teacher handbooks should be established by designing newspaper activities which can be applied in different classroom environments relevant to acquisition of every course by organizing workshops which teachers, students and academicians should participate in, these will be copied and sent to the schools, establishing right, violation, responsibility albums which will be formed by collecting news related to human rights and transferring them into electronic environment and using these at schools, researches should be made in the frame of different newspaper activities and variables by increasing the samples.